Dacor. înflocos, -oasă.

Se întâlnește într'un descântec „de roșeață" la Păsculescu (*Literat. Populară* 143) cu înțelesul: „care arde, care aprinde": *Roșeață crăpăcioasă... Roșeață înflocoasă, Roșeață neagră... Cu foc oiu arde-o, Cu miere oiu unge-o, Cu roșu oiu pârlì-o, Cu cuțitu oiu tăià-o, Peste Marea Neagră oiu aruncà-o.* In celelalte publicații de literatură populară n'am putut întâlnì descântecul, spre a puteà controlà încă odată redarea lui formală. De asemenea nu se întâlnește decât o singură dată.

Cu acest înțeles cuvântul ar puteà fi un derivat dintr'o formă primitivă **flacă* (care va fi stat poate și la baza cuvântului *flacără*) din lat. **flaca* (cu metateză din *facla*, atestată în Apend. lui Probus pentru *facula*) și suf. *-os*. Forma primitivă ar fi: *flăcos-flocos*, din care apoi am avut *înflocos*. O formațiune **flaca* este atestată pentru romana balcanică și prin prezența formei alb. *flake* „Flamme", din care avem în arom. *fleacă*.

Dacor. îngurlui.

Se întrebuințează cu înțelesul „a se da în dragoste cu cineva (*Șezătoarea* V, 102), a trăì în concubinaj cu cineva (*Ioan Creangă*, IX, 125), a o duce bine sau rău, a se ținea, a o duce bine". Cuvântul se întâlnește și în documentele noastre din sec. XVIII: *Ion Banghiul, țigan, au umblat fugar 4 ani și maică-sa, în vremea aceea s'ar fi îngurluit cu un preut* (a. 1777) Uricariul XIX, 15/3. *Un țigan s'au îngurluit cu fata lui și voește a să cunună.* Iorga, *Studii și Documente* XXI, 217. Alături de această formă se mai întâlnește și *îngârlì* (cu â pentru u), care pare a fi cea originală: *Oglașenicul carele... se va îngârlì cu o muere.* Indreptarea Legii ap. Tiktin, *Dicț. Rom.-germ.*

Cu originea cuvântului s'a ocupat mai întâiu Cihac (I, 113), aducându-l în legătură cu *gură*, ceea ce este greu de admis. Philippide (*Principii* 100, 156) admite aceeași

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14762 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.187 (2026-01-06 22:26:40

origine. Numai Tiktin se gândeşte la *gurluiu,* adăogând că derivaţia lui *îngurlui* din acesta din urmă sau din *gurlui* cu înţelesul *gungunì* (despre porumbei) nu-i probabilă, din cauza lui *îngârlì* (cu â pentru u). Plecând de la această din urmă formă, eu cred că cuvântul se explică mai bine dacă am pornì de la forma slavă *gărljă,* care există în bulg. *zagărljă* şi *zagărluvam-se* cu înţelesul de „a se luà de gât, a se îmbrăţişà" (cf. germ. „sich umhalsen"), derivate toate de la *grŭlo* „gât" din care avem, cu înţeles secundar, „gârlă". Prin urmare, înţelesul de bază, la început, trebue să fi fost „a se îmbrăţişà"; din acesta, mai târziu, s'au putut desvolta toate celelalte sensuri ale cuvântului românesc. In ce priveşte acum forma *gurluiu* „gâtul garafei, ulciorului": *Un ibric turcesc... cu un gurluiu lung* (Conv. Lit. ap. Tiktin, *Dicţ. Rom.-Germ.)* aceasta nu poate fi rezultatul unei încrucişeri dintre *gurguiu* + *burluiu,* mai ales că *burluiu* este atestat numai o singură dată, ci, după cum ne arată şi înţelesul, derivă direct din sl. *grŭlo* „gât" cu suf. *-uiu.* Dacă s'ar găsì atestat un *gurluiu* şi cu înţelesul propriu „gât", atunci în *îngurlui* am puteà vedea un derivat de la acesta. In orice caz, *îngurlui* n'are nimic face cu *gură,* după cum *gurluiu* nu poate fi derivat din *gurguiu* + *burluiu* (cf. Dicţ. Acad. s. *gurguiu*).

Dacor. mârli.

Cu înţelesul cunoscut: bespringen, sich paaren (von Schafen u. Ziegen) a rămas până acum cu originea nelămurită. Tiktin nu găseşte nici o bază, iar Cihac îl aduce în legătură cu sl. *mrŭkati* „coire".

Acum în urmă a încercat să-l explice Bogrea (cf. DR. IV, 832), plecând de la slov. *mrlit* „formicare, jukken" din *mrle* „formicatio, formicans pruritus quasi per formicas fugientes causatus" (Bernolak, *Lex. Slavicum* II). La această etimologie se opun două mari greutăţi: mai întâiu, înţelesul, întru cât sensul lămurit pe care îl are cuvântul în româneşte „coire" la vite se deosibeşte de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14762 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.187 (2026-01-06 22:26:40

„formicare", al doilea, însă, el este vechiu în limbă, de oarece se întâlnește la Aromâni și Meglenoromâni.

Cuvântul există cu același înțeles în bulgărește *mărlja-se*. Gerov, care îl înregistrează, adaogă că se întrebuințează pentru viețuitoare de sex masculin (za mäško životno). Insă citatele pe care le dă, dovedesc tocmai contrariul, când verbul e reflexiv : *kravata se mărli* (vaca se mârlește). *Ovcilĕ se mărljat* (oile se mârlesc).

In ce privește acum forma bulgară, ea este identică cu sl. *mŭrkati* „coire", care există și la Sârbi. Deosebirea între amândouă constă numai în sufix ; tulpina este aceeași.

Arom. părtică.

Insemnează „potecă" ; se aude mai mult la Aromânii din Albania și Macedonia. Dalametra nu-l înregistrează, nici P. Papahagi. In schimb, îl dă Mihăileanu, ilustrându-l și cu două citate : *Fețe cu lupata părtică pi tu neao* (făcù cu lopata potecă prin zăpadă). *Apucămu pi tu părtică și agiumsimu...* (apucarăm pe potecă...).

Cuvântul este de origine slavă și se identifică cu arom. *părtiță* „fâșie de pânză" (cf. *Românii Nomazi* p. 85, 165), având la bază paleosl. *p r ŭ t ŭ* „pannus, Stückchen Tuch". Ca înțeles, forma *părtiță* se apropie mai mult de baza slavă, pe când *părtică* a luat o desvoltare care merge paralel cu forma dacor. *pârtie*, de aceeași origine.

Arom. hima.

Originea cuvântului a fost tratată de T. Papahagi (cf. *Grai și Suflet* III, 240), derivându-l din lat. *imus, -a, -um*, cu înțelesul (după Georges) „der unterste" (cel mai de jos). Papahagi dă și înțelesul „(de) jos, la fund". Indiferent de înțeles, care se apropie de sensul cuvântului aromânesc, partea cea mai grea la susținerea acestei etimologii o constitue sunetul inițial *h*. Oricare ar fi apropierea între întrebuințarea cuvântului aromânesc și expresiunea dialectală din limba italiană *áo 'ndim*, în care

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14762 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.187 (2026-01-06 22:26:40

'ndim se reduce la *in de imo*, sunetul inițial din *hima* pentru **imă* în nici un caz nu s'ar putea explică numai prin apropierea lui cu *hamblà* (din n. gr. χαμπλὰ). Acesta din urmă este un grecism necunoscut la Aromânii din nord, la care *hima* și alte derivate din acesta sânt nu numai cunoscute dar și întrebuințate.

Mai întâiu, ca chestie de metodă, eu cred că atunci când vrem să găsim origina unui cuvânt obscur, dacă acesta face parte dintr'o familie de cuvinte, nu este iertat să-l tratăm izolat. In cazul nostru, alături de *hima* cu înțelesul dat de Dal. și Pap. (Basme) „în jos, spre jos", în aromâna mai există, cu întrebuințare generală, și verbul: *mi himusescu* (în graiul mieu: *hiumusescu*) = mă reped asupra cuiva, mă arunc asupra cuiva, năvălesc etc. (Dal.); mă las de vale (în fugă, cu repeziciune) Pap. (Basme). Din simpla alăturare a acestor două forme, pe lângă care există și *himos, -oasă* adj. „năvălitor, prăvalnic": *iarna ăgunse cu vinturi himoasi* (a ajuns iarna cu vânturi năvălitoare) Dal., se poate afla fără multă bătaie de cap că cuvântul trebue să fie de origine grecească.

In grecește găsim mai întâiu χυμίζω, cu înțelesul verbului arom. „se jeter, fondre sur qqn." Acest χυμίζω este un derivat al lui χύμα care este dat cu două înțelesuri: 1. courant [d'eau], fil de l'eau, *lit d'un courant d'eau, ravine* 2. mouvement, élan, véhémence, impétuosité, la force, la rapidité (d'un courant) etc.

Din înțelesul 1. (lit d'un courant d'eau, ravine) s'a desvoltat înțelesul arom. „în jos, spre jos", iar din înțelesul 2. s'a desvoltat sensul verbului gr. χυμίζω, care s'a păstrat și în aromâna. Acest înțeles din urmă a trebuit să existe la origine și în forma arom. *hima*. Aceasta reiese din înțelesul lui *himos* „năvălitor, impetuos" care nu poate fi decât un derivat al lui *hima*.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din cele expuse până aci reiese că în *hima* nu putem vedea decât cuvântul grecesc de bază al lui *himusescu* (hiumusescu) care este gr. χύμα cu înțelesul dat de noi[1].

[1] In aceeași revistă T. Papahagi vede o bază latină și în forma *flumin*, neînregistrată de nici un dicționar macedoro-

BDD-A14762 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.187 (2026-01-06 22:26:40

Despre un *hamai* = „à terre, sur la terre" către care au fost îndreptate până acum toate suggerările, după cum spune T. Papahagi, nici n'am auzit şi nici n'am cetit ceva. Pentru mine *hima* a stat în legătură întotdeauna cu *himusescu*, a cărei origine grecească, după cum ne arată terminaţiunea verbală, îmi părea evidentă. Această ori-

---

mân şi întrebuinţată numai de Zicu Araia, tânăr scriitor macedoromân, în versurile:

Di fluminlu di stratioţi	Din mulţimea de soldaţi
Di doaule aţeale armate etc.	Din cele două armate etc.

Eu cred că aici avem un simplu latinism. D-lui Zicu Araia, care a absolvit liceul din Bitolia şi ştie puţin latineşte, i-a fost uşor să-l introducă în versurile dialectale de mai sus, după cum a introdus şi neologismul „armate". Fapt sigur este că încercările poetice ale d-lui Zicu Araia sânt împănate de dacoromânisme, iar literatura noastră populară nu înregistrează forma *flumin*. Ceea ce dă d-l Araia ca expresie auzită „un flumin di puriţ" (mulţime de pureci) este mai mult decât suspect. Eu, cât timp am petrecut verile prin satele româneşti din Veria, nu-mi puteam găsi astâmpăr de mulţimea purecilor. Cu toate acestea, nicăeri n'am auzit spunându-se: „avem flumin di puriţi". Dacă d-l Araia ar fi avut puţine cunoştinţe filologice, sânt sigur să l-ar fi întrebuinţat sub forma **flume* sau **flumi*, ca să ne inducă în eroare şi mai rău. Este aceeaşi tendinţă, pe care am avut prilejul să o observ, şi chiar să o constat din convorbiri personale, la reposatul Dr. Taşcu Şunda, originar din Cruşova, însă ca medic practicant până pe la 1911 cu reşedinţa la Salonic. Doctorul Şunda se ocupă şi cu folklorul. De la el a rămas forma *morŭ* „obiceiu" (lat. mos, -ris) pe care a introdus-o în nişte versuri publicate în revista condusă de el *Viaţa Albano-română*. Acest *morŭ* a fost luat de T. Papahagi tot ca element latin (*Graĭ şi Suflet* I, 328) citându-l din *Viaţa Albano-Română* în care scria D-rul Şunda, din *Almanah macedo-român* editat tot de D-rul Şunda, şi din *Frăţiĭa*, în care a scris, probabil, tot D-rul Şunda.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Relevând într'o notă ceva mai lungă decât se cuveneà, o eroare în care aş fi putut cădeà şi eu, n'am făcut-o din plăcerea de a contesta originea unui cuvânt, cât să atrag luarea aminte asupra faptului că cuvinte cu o evoluţie necompletă, întrebuinţate de intelectuali, care au trecut prin liceul român, nu pot fi luate drept cuvinte moştenite, ci, întotdeauna, trebuesc acceptate ca forme suspecte.

BDD-A14762 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.187 (2026-01-06 22:26:40

gine a fost recunoscută și de G. Pascu. Numai că Pascu pornește de la un *hyma* cu un înțeles „action de verser, de répendre ; effusion", care nu explică sensul lui *hima* aromânesc.

TH. CAPIDAN.

A merge.

Pentru evoluția de sens a verbului latinesc *mergor* „mă cufund", — care prin o contaminare cu *pergo, -ere* și *meo, -are* (cum presupune d. Giuglea, DR., I, p. 486, n. 1) dar — cred eu — și prin o firească analogie cu un alt verb latinesc ce arată aceeași mișcare în sus, cu *surgo, -ere,* „ridic, mă ridic", a devenit *mergo-ere* (=mă cufund)— până la înțelesul ce-l are curent în românește de „a umbla, a înnainta", s'ar putea aduce, poate, pe lângă cunoscutul pasagiu din *Gesta* (R. I. VII, 158 ; cf. DR. II, p. 879) și următoarea expresie dintr'un epitaf latinesc, în versuri, găsit în Lajen (Bulgaria) și publicat de renumitul tracolog G. Seure, în „Revue Archéologique" 1916, 1, p. 380 sq. Inceputul acestui epitaf e următorul :

„Siste, viator, iter animu[mque intende sepul]chro
Et lege quam dure sit mihi v[ita d]ata.
Ipso *immargebam* caro florent[e] marito
In quartum decimumque annum. Mors mihi saeva fuit:
[Nam d]isceptarunt fata ne pia esse patri
Nec mat[ri possem" etc...

Seure nu admite un *immargebam* (pentru *immergebam)* — deși această formă se impune prin inscripție — deoarece d-sa nu-și putea explica acest verb *fără* complement drept. Incearcă a-l substitui prin *immarcebam.* Aici însă se opuneau greutăți de altă natură. Intâiu, un verb *immarceo,* ori *immarcesco,* atestat în formele acestea nu există, decât un *immarcessibilis, -e,* păstrat literar, cu sensul de „ce nu se poate vesteji". Dar acest sens nu se poate împăcà cu întreaga idee a epitafului care tocmai despre moarte vorbește. Singura soluție pentru Seure

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14762 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.187 (2026-01-06 22:26:40